

UTICAJ SOPSTVENIH PRIHODA NA RAZVOJ KAPACITETA UNIVERZITETA ODBRANE U REPUBLICI SRBIJI

Neševski Aleksandar¹,

Milenković Dragana²,

Knežević Milena³

Sažetak: Razvoj kapaciteta Univerziteta odbrane u Beogradu u savremenim uslovima poslovanja predstavlja imperativ njegovog menadžmenta. Promene i navike stanovništva izazvane pandemijom COVID-19 na globalnom nivou uticale su na svetsku ekonomiju ali i na ostale funkcije društva, a obrazovanje je samo jedna od njih. Republika Srbija predstavlja deo svetske ekonomije i sva dešavanja na globalnom nivou utiču i na njenu ekonomiju, a posredno i na obrazovanje. Nedostatak finansijskih sredstava, odliv kadrova, sve manja zainteresovanost mladih za studiranje, samo su neki od problema sa kojima se suočava obrazovanje Republike Srbije, a samim tim i Univerzitet odbrane. Predmet ovog rada je sagledavanje mogućnosti dodatnog finansiranja Univerziteta odbrane sopstvenim prihodima, kao jednim od ostalih izvora finansiranja. S obzirom da u odnosu na ostale univerzitete u Republici Srbiji i okruženju, Univerzitet odbrane nema dovoljan nivo autonomije u odlučivanju i utrošku ostvarenih sopstvenih

¹Univerzitet odbrane u Beogradu, Veljka Lukića Kurjaka 1, 11000 Beograd, e-mail: anesevski@gmail.com

²Univerzitet u Prištini, Ekonomski fakultet, Kolašinska 156, 38220 Kosovska Mitrovica, e-mail: dragana.milenkovic@pr.ac.rs

³Univerzitet odbrane u Beogradu, Veljka Lukića Kurjaka 33, 11000 Beograd, e-mail: milena.knezevic@mod.gov.rs

prihoda, finansiranje iz sopstvenih prihoda razvoja kapaciteta predstavlja imperativ menadžmenta Univerziteta odbrane. Stoga u narednom periodu Univerzitet odbrane mora, kao prvo, da preduzme odgovarajuće mere kako bi se povećali sopstveni prihodi i time delimično prevazišao problem nedovoljno odobrenih budžetskih sredstava. Drugi zadatak je pokretanje procedure za dodatnim normativnim uređenjem i tretmanom sopstvenih prihoda Univerziteta odbrane.

Ključne reči: *sopstveni prihodi / finansiranje / rashodi / budžet / Univerzitet odbrane.*

UVOD

Univerzitet odbrane u Beogradu je samostalna visokoškolska ustanova koja obavlja svoju delatnost visokog vojnog obrazovanja i posluje sredstvima u državnoj svojini. Misija Univerziteta odbrane, definisana je strategijskim dokumentima Ministarstva odbrane i predstavlja trajan zadatak njegovog menadžmenta na razvoju kapaciteta Univerziteta odbrane a radi školovanja profesionalnog kadra za potrebe Vojske Srbije. U skladu sa navedenom misijom definišu se i ciljevi za razvoj kapaciteta Univerziteta odbrane (Dragić Marić i sar., 2016). Stoga bi Univerzitet odbrane trebalo da ima redovno finansiranje koje bi bilo dovoljno da Univerzitetu pruži mogućnost nesmetanog obavljanja obrazovne funkcije u okviru sistema odbrane Republike Srbije. Međutim, u vremenima koja prethode, iskustvo nas uči da su raspoloživa finansijska sredstva iz budžeta često nedovoljna za održavanje postojećih a kamo li razvoj novih kapaciteta, te je neophodno uključiti u finansiranje i ostale izvore poput sopstvenih prihoda.

Univerzitet odbrane je specifičan u odnosu na ostale univerzitete u Republici Srbiji. Posluje kao i ostali univerziteti u skladu sa propisima koji tretiraju funkciju obrazovanja u Republici Srbiji, ali i u skladu sa vojnim propisima. Finansira se isključivo iz sredstava opredeljenih Ministarstvu odbrane. Razvija kapacitet u skladu sa planom razvoja Ministarstva odbrane i nema autonomiju kao što imaju ostali univerziteti u Republici Srbiji (Knežević, 2022).

U skladu sa Zakonom o vojnom obrazovanju i Statutom Univerziteta odbrane, prihodi iz budžeta predstavljaju osnovni izvor finansiranja

Univerziteta odbrane. Univerzitet stiće sredstva i iz ostalih izvora finansiranja. Imajući u vidu ograničenost budžetskih sredstava Republike Srbije, samim tim i Univerziteta odbrane, pred menadžment Univerziteta se kao imperativ postavlja odgovarajuće dodatno angažovanje svih raspoloživih resursa kako bi se povećali ostali izvori finansiranja, pre svega sopstveni prihodi.

Međutim, da bi Univerzitet odbrane mogao angažovati dodatna sredstva prvo treba da promeni i uredi normativnu regulativu, čime bi Univerzitet stekao potrebnu samostalnost i time se izjednačio sa ostalim obrazovnim institucijama u zemlji i regionu.

Pored opštih naučnih metoda, s obzirom na predmet i cilj istraživanja težišno je korišćena komparativna metoda kojom je analizirano učešće sopstvenih prihoda u ukupno odobrenim sredstvima za finansiranje Univerziteta odbrane u periodu od 2016. do 2020. godine, kao i metoda analize sadržaja.

Iz svega gorepomenutog nameće se potreba da se, korišćenjem sopstvenih prihoda, dodatno unapredi finansiranje Univerziteta odbrane, pa će se kroz ovaj rad izvršiti kratka analiza sadašnjeg načina finansiranja Univerziteta, sa posebnim osvrtom na sopstvene prihode i izneti predlozi mogućih rešenja za unapređenje finansiranja sopstvenim prihodima.

MESTO I ULOGA UNIVERZITETA ODBRANE U SISTEMU ODBRANE

Univerzitet odbrane je visokoškolska ustanova koja je osnovana Odlukom Vlade Republike Srbije februara 2011. godine. Prevažhodno školuje i osposobljava kadar za potrebe Vojske Srbije, ali i oružanih snaga pojedinih zemalja u okruženju. Univerzitet u okviru delatnosti visokog obrazovanja obavlja i naučnoistraživački rad kroz osnovna, primenjena i razvojna istraživanja koja su u funkciji unapređenja i osavremenjivanja obrazovanja u sistemu odbrane (Blagojević Papić i sar., 2022).

Univerzitet u svom sastavu ima dve visokoškolske jedinice Vojnu akademiju i Medicinski fakultet VMA. Visokoškolske jedinice u sastavu Univerziteta izvide akreditovane studije u polju društveno-humanističkih, tehničko-tehnoloških i medicinskih nauka i prepoznate su kao samostalna pravna lica (član 9 Statuta Univerziteta odbrane).

Pored navedenog, na Univerzitetu odbrane se u okviru Škole nacionalne odbrane realizuju i ostali oblici obrazovanja i usavršavanja kadra.

Univerzitet se može pohvaliti veoma razvijenom saradnjom sa drugim visokoškolskim institucijama i univerzitetima u zemlji i okruženju. Saradnja se ogleda kroz zajedničke projekte, sprovođenje zajedničkih studijskih programa, razmenu studenata i studentskih grupa na svim studijskim programima i nivoima studija, angažovanje i razmenu nastavnika i predavača u cilju poboljšanja nastavnog procesa, organizaciju i realizaciju naučnih kongresa, konferencija i seminara iz oblasti istraživanja i razvoja, izdavanje posebnih izdanja stručnih publikacija, naučnih časopisa, posebnih studija i slično (Neševski, 2015).

FINANSIJSKI PLAN UNIVERZITETA ODBRANE

Vojni rashodi svake zemlje su važan faktor u državnom budžetu, zbog svojih efekata u javnom i privatnom sektoru (Topal, Unver & Turedi, 2020). Finansijska sredstva opredeljena Ministarstvu odbrane u okviru razdela Zakona o budžetu Republike Srbije predstavljaju osnovni izvor finansiranja Univerziteta odbrane (Knežević i sar., 2021).

Međutim, pored sredstava iz budžeta Republike Srbije, a u skladu sa odredbama Statuta, Univerzitet odbrane, sredstva za obavljanje svoje delatnosti obezbeđuje i iz ostalih izvora finansiranja (prihodi i primanja, donacije, pokloni i slično).

Kako su budžetska sredstva unapred opredeljena i na njihovu visinu Univerzitet odbrane ne može neposredno da utiče, u ovom radu će se bliže predstaviti ostali izvori finansiranja i to posebno prihodi koje Univerzitet ostvaruje svojim redovnim poslovanjem. Bez obzira na odnos ovih sredstava sa ekonomskim rastom, potrošnja za potrebe vojske, samim tim i za potrebe Univerziteta odbrane daje jednu korist u vidu stabilnosti za samu državu, kao i sigurnost za njene građane (Nugroho & Purwanti, 2021).

Univerzitet, kao i jedinice u njegovom sastavu ostvaruju prihode kroz naplatu školarine, učešćem u naučnoistraživačkim projektima, pružanjem usluga trećim licima, davanjem u zakup nepokretnosti, prijemom poklona i donacija i na drugi način, ali zbog neodgovarajuće zakonske i normativne regulative ne može da troši i zadrži sve tako ostvarene prihode (Neševski, 2015).

U sledećoj tabeli dat je pregled odobrenih finansijskih sredstava Univerziteta odbrane u periodu od 2016. do 2020. godine.

Tabela 1. *Pregled osnovnih i ostalih izvora finansiranja Univerziteta odbrane za period od 2016. do 2020. godine (u hiljadama dinara)*

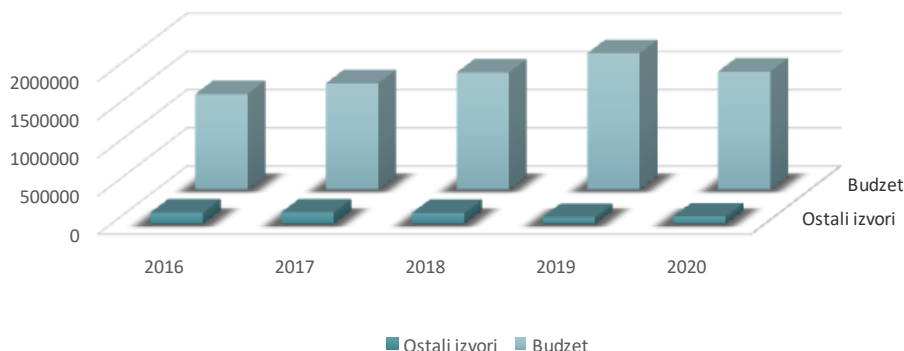
Izvor sredstava	2016. godina	2017. godina	2018. godina	2019. godina	2020. godina
Budžetska sredstva	1.252.292	1.394.219	1.535.126	1.787.236	1.546.840
Ostali izvori	148.555	149.272	141.255	86.461	95.767
Ukupno	1.400.847	1.543.491	1.676.381	1.873.697	1.642.607

Izvor: Radni materijali UO

Prethodna tabela pokazuje da su ostali izvori finansiranja zastupljeni u veoma malom procentu u ukupno odobrenim sredstvima. Uočena je tendencija smanjenja ostalih izvora finansiranja, pa su tako u 2016. godini ostali izvori finansiranja participirali sa 10,6% u ukupnim finansijskim sredstvima Univerziteta odbrane, u 2017. godini sa 9,6%, u 2018. godini sa 8,4%, a u 2019. i 2020. godini sa svega 4,6%, odnosno 5,8%.

Procenat učešća ostalih izvora finansiranja u ukupno odobrenim sredstvima Univerziteta odbrane, sličan je datom odnosu na nivou čitavog Ministarstva odbrane, gde budžetska sredstva predstavljaju 90% ukupno odobrenih finansijskih sredstava u prethodnih pet godina.

Grafikon 1. *Budžetska sredstva i ostali izvori finansiranja Univerziteta odbrane (u hiljadama dinara)*

Izvor: Rad autora

Razlozi za ovako velikim smanjenjem procenta učešća ostalih izvora finansiranja u ukupno odobrenim sredstvima za finansiranje Univerziteta odbrane su više organizacione, nego ekonomske prirode. Uz realnu pretpostavku da se u predstojećem periodu odobrena sredstva iz budžeta neće znatno povećavati, a kako bi Univerzitet imao više sredstava na raspolaganju, treba preduzeti određene radnje u svrhu povećanja ostalih izvora finansiranja. Pored prijema većeg broja samofinansirajućih studenata neophodno je i razviti kapacitete i sposobnosti Univerziteta odbrane za „profitabilne kurseve” koji imaju tražnju na savremenom tržištu. Navedeno bi imalo za posledicu ekonomsko ponašanje menadžmenta Univerziteta odbrane, koje bi se po tom pitanju znatno razlikovalo od njegovog dosadašnjeg ponašanja (Milačić & Marić, 2012).

NORMATIVNO UREĐENJE PRIHODA U SISTEMU ODBRANE

Kako je već navedeno Univerzitet odbrane se prevashodno finansira sredstvima iz budžeta i manjim delom iz sopstvenih prihoda. Univerzitet prilikom poslovanja ostvaruje prihode po više osnova, naplata prostora koji iznajmljuje drugim fakultetima i školama, stanarine, ishrane, grejanja, obuke, školovanja, iznajmljivanja sportskog centra i slično (član 42 Pravilnika o finansijskom poslovanju u Ministarstvu odbrane i Vojsci Srbije).

Prihodi se planiraju u skladu sa važećim pravnim i normativnim aktima u okviru Zakona o budžetu, a njihova naplata se realizuje preko podračuna konsolidovanog računa trezora. Takođe, realizacija sredstava po ovom osnovu je moguća samo u nivou ostvarenih prihoda (Obućinski i sar., 2022).

Odredbama Zakona o budžetskom sistemu (Službeni glasnik Republike Srbije, 2009) propisano je da budžet Republike Srbije obuhvata i prihodi i primanja, koji se ostvaruju kroz davanje u zakup pokretnih stvari i nepokretnosti, kao i primanja nastala prodajom pokretnih stvari koja su u svojini Republike Srbije, a koja pored ostalih državnih organa, koristi Ministarstvo odbrane i Vojska Srbije. Tokom ugovaranja prodaje i zakupa ovih stvari, naredbodavci korisnika sredstava u MO i VS, moraju, pre svega, da utvrde bonitet potencijalnih kupaca i ugovore rok plaćanja koji nije duži od 30 dana. U suprotnom, od kupca se mora zahtevati dostavljanje instrumenta obezbeđenja plaćanja (Žugić, 2008).

Treba naglasiti da tek posle realizacije naplate prihoda u gotovom ili proknjiženja uplate na odgovarajući račun prihoda Uprave za trezor, rukovodioci organizacionih celina MO i VS mogu ovako naplaćene prihode koristiti za pokriće određenih rashoda.

SOPSTVENI PRIHODI UNIVERZITETA ODBRANE

U skladu sa izmenama i dopunama Zakona o budžetskom sistemu (član 16. Službeni glasnik RS, 2009), od početka 2014. godine, one jedinice i ustanove Ministarstva odbrane i Vojske Srbije, koje se bave delatnošću istraživanja, edukacije, razvoja, modernizacije, remonta, proizvodnje i prometa, ispitivanja, kontrole kvaliteta i kodifikacije naoružanja i vojne opreme i metrološkom delatnošću, imaju mogućnost da prihode koje ostvare koriste kao sopstvene prihode (Stojiljkov & Ivanova, 2017). Ove izmene Zakona o budžetskom sistemu nisu uspele da u celosti reše problem korišćenja sopstvenih prihoda, jer i dalje postoje veliki broj prihoda koje organizacione celine Ministarstva i Vojske nisu u mogućnosti da koriste kao sopstvene prihode, te i dalje ostaje potreba da se dodatno normativno uredi ova oblast.

Sopstveni prihodi koji se ostvare na ovakav način, knjiže se na kontu 742313 – Prihodi Vojske Srbije od specifične delatnosti. Svi ostali prihodi koje naplate organizacione celine Ministarstva i Vojske, knjiže se kao opšti

prihodi budžeta Republike Srbije. Ova vrstu prihoda nije na raspolaganju jedinicama i ustanovama i oni se ne mogu realizovati kao sopstveni prihodi. Kako je Univerzitet odbrane ustanova čija je osnovna delatnost visoko obrazovanje, deo naplaćenih prihoda Univerzitet zadržava kao sopstvene prihode.

U *Tabeli 2.* predstavljen je odnos ostvarenih, tj. naplaćenih prihoda Univerziteta odbrane u toku godine i odobrenih sredstava iz prihoda koja su Zakonom o budžetu Republike Srbije data na koirišćenje Univerzitetu. Razlika predstavlja onaj deo naplaćenih prihoda koji nije dat na raspolaganje Univerzitetu, već se knjiži kao opšti prihod budžeta Republike Srbije.

Da bi se izračunao Spirmanov (Spearman) koeficijent korelacije ranga koristiće se podaci predstavljeni u *Tabeli 2.* U koloni Rx prikazan je rang godine koji zavisi od nivoa ostvarenih, odnosno naplaćenih prihoda Univerziteta odbrane, od 2016. godine kada je nivo naplaćenih prihoda bio najniži, preko 2017. godine u kojoj je ostvareno najviše prihoda, pa do 2020. godine kada je naplaćen neznatno viši iznos u odnosu na 2016. godinu.

Oznaka Ry u tabeli predstavlja rang visine odobrenih sredstava iz sopstvenih prihoda Univerziteta odbrane u periodu od 2016. do 2020. godine, gde je rang 5 dodeljen najnižem iznosu, a rang 1 najvećem iznosu odobrenih sredstava iz prihoda.

Tabela 2. Pregled rangiranja ostvarenih prihoda i odobrenih sredstava iz sopstvenih prihoda Univerziteta odbrane za period od 2016. do 2020. godine

Budžetska godina	Ostvareni (naplaćeni) prihodi (X)	Rx	Odobrena sredstva iz prihoda (Y)	Ry	d=Rx-Ry	d ²
2016.	108.390.705	5	95.621.000	3	2	4
2017.	148.018.750	1	107.100.000	2	-1	1
2018.	127.971.019	3	130.000.000	1	2	4
2019.	145.780.923	2	82.300.000	5	-3	9
2020.	125.441.924	4	90.000.000	4	0	0
				Σ	0	18

Izvor: Radni materijali Univerziteta odbrane

Koristeći formulu za izračunavanje Spirmanovog (Spearman) koeficijenta korelacije (Kvrgić, 2008), dolazimo do sledećeg:

$$rs = 1 - \frac{6\sum d^2}{n(n^2-1)},$$

u našem slučaju iznosi:

$$rs = 1 - \frac{6 \cdot 18}{5 \cdot 24} = 1 - \frac{108}{120} = 1 - 0,9 = 0,1$$

Vrednost Spirmanovog koeficijenta od 0,1 ukazuje na izuzetno nizak stepen direktne veze između ostvarenih (naplaćenih) prihoda i odobrenih sredstava iz prihoda Univerziteta odbrane. Nizak stepen korelacije ukazuje na činjenicu da Univerzitet nema mogućnost korišćenja ukupnog iznosa naplaćenih prihoda tokom godine, već samo dela prihoda koji mu se Rešenjem o finansiranju odobri na neposredni utrošak.

U prethodnoj tabeli je uočljivo da je nivo odobrenih sredstava iz prihoda dosta niži u odnosu na nivo ostvarenih (naplaćenih) prihoda i kretao se na nivou od oko 70%. Korišćenjem sopstvenih prihoda u punom iznosu (ukupno naplaćenih prihoda u toku godine), ostvario bi se značajan napredak po pitanju pokrića svih rashoda koji su u direktnoj vezi sa ostvarenim prihodima. Time bi se stvorio jedan održivi i dugoročno stabilniji način finansiranja Univerziteta odbrane.

STRUKTURA PRIHODA UNIVERZITETA ODBRANE

Kao što je već navedeno, od januara 2014. godine, na osnovu izmena i dopuna Zakona o budžetskom sistemu, stvorile su se mogućnosti da Univerzitet odbrane raspolaže delom sopstvenih prihoda (školarine, usluge po osnovu kliničkih ispitivanja, izdavanje diploma, naplata raznih taksi i dr.) za finansiranje pojedinih rashoda. Struktura naplaćenih prihoda Univerziteta odbrane data je u sledećem pregledu.

Uočljiv je širok dijapazon naplaćenih prihoda Univerziteta odbrane, od onih koji se uplaćuju u budžet Republike Srbije, do prihoda nastalih po osnovu obrazovanja i naučnoistraživačkog rada, koji predstavljaju sopstvene prihode. Ovakva raznolikost prihoda ostavlja mogućnost da se dodatnim angažovanjem svih resursa ostvare znatna novčana sredstva koja bi se koristila za unapređenje poslovanja Univerziteta.

Pregled 1. *Struktura naplaćenih prihoda Univerziteta odbrane u periodu od 2016. do 2020. godine*

OSNOV OSTVARENJA PRIHODA
Usluge izdavanja smeštajnih kapaciteta na 51. SP "Kopaonik"
Usluge logistike (prodaja starog papira, naplata ishrane, šišanje i sl.)
Naplaćene usluge iznajmljivanja Sportskog centra Vojne akademije
Usluge privremenog smeštaja stanara u objektima VA
Usluge po osnovu realizacije kurseva pomoraca
Po osnovu realizacije zajedničkih projekata sa Ministarstva prosvete, nauke, tehnološkog razvoja i inovacija
Usluge izdavanja raznih uverenja i potvrda
Uplate po osnovu školovanja od strane bivših studenata i kadeta UO
Prihodi po osnovu školarina civilnih studenata i studenata iz inostranstva
Naplaćene usluge po osnovu kliničkih ispitivanja na VMA
Prihodi ostvareni po drugim osnovama

Izvor: Radni materijali Univerziteta odbrane

Povećanje prihoda zasnovanih na školarinama univerziteta u Srbiji i okruženju, kao posledica nedovoljnosti sredstava iz budžeta, ne može u savremenim uslovima da predstavlja trajno rešenje, jer broj upisanih studenata iz godine u godinu opada iz različitih razloga. Međutim, školarine su i dalje značajan izvor finansiranja razvoja kapaciteta univerziteta uopšte jer se uglavnom slivaju direktno u budžete univerziteta, a institucije imaju potpunu autonomiju u odlučivanju o upotrebi ovako nastalih prihoda (Vukasović, 2009).

Uočljiva je potreba za izmenama normativnog uređenja ove oblasti, kako bi se stvorili uslovi da Univerzitet odbrane sve ostvarene prihode u budžetskoj godini može da koristi kao sopstvene prihode. Ovim izmenama Univerzitet bi stekao izvestan nivo autonomije, kojim bi se znatno unapredio i pojednostavio proces odobravanja i utroška novčanih sredstava (Neševski, 2015).

U narednom periodu Univerzitet mora preduzeti određene mere kako bi se povećao nivo sopstvenih prihoda. Pre svega, prijemom većeg broja

samofinansirajućih studenata, posebno inostranih, ostvario bi se izvestan iznos sopstvenih prihoda koji bi se koristili za finansiranje pojedinih operativnih rashoda, na čemu se već uveliko radi.

ZAKLJUČAK

U periodu kada su budžetska sredstva jako ograničena, efikasno i ekonomično raspolaganje istim postaje izuzetno značajno. Poslovanje Univerziteta odbrane dovodi do utroška ne malog iznosa odobrenih budžetskih sredstava, što dovodi do potrebe za dodatnim uređenjem ove oblasti, posebno onog dela koji se odnosi na ostvarivanje, naplatu i knjiženje sopstvenih prihoda.

Nedovoljna budžetska sredstva delom bi se mogla nadoknaditi iz ostalih izvora finansiranja, posebno iz sopstvenih prihoda Univerziteta odbrane i to: naplatom školarina samofinansirajućim domaćim i stranim studentima, pružanjem usluga trećim licima, prijemom poklona i donacija, učešćem u međunarodnim i domaćim naučnoistraživačkim projektima i ostalim prihodima i primanjima.

Povećanje nivoa sopstvenih prihoda se u narednom periodu postavlja kao imperativ pred Univerzitet odbrane. Po ugledu na slične obrazovne ustanove u zemlji i okruženju, Univerzitet bi morao da angažovanjem svih kapaciteta i resursa, kroz dodatno uređivanje postojećih nastavnih planova i programa, te prijemom većeg broja samofinansirajućih studenata, ostvari znatan iznos sopstvenih prihoda.

Nameće se i obaveza dodatnog normativnog uređenja po pitanju poslovanja i finansiranja Univerziteta odbrane. Izmenama pojedinih zakonskih i podzakonskih akata neophodno je stvoriti mogućnost za nesmetanim korišćenjem svih sopstvenih prihoda koji se naplate tokom godine. Ovim bi Univerzitet imao izvestan viši nivo samostalnosti, što bi ga stavilo u ravnopravan položaj sa ostalim obrazovnim institucijama u zemlji i okruženju.

LITERATURA

1. Blagojević Papić, N., Vukadinović, M., Vuković Jovičić, A. (2022). Faktorska struktura efektivnosti nastavnog procesa u

- visokoobrazovnim institucijama – percepcija studenata, *Ekonomija - teorija i praksa*, 15 (3), 1-12.
2. Vukasović, M. (2009). *Finansiranje visokog obrazovanja u jugoistočnoj Evropi*, Centar za obrazovne politike, Beograd.
 3. Marić, D., Nesevski, A. (2016). Unapređenje načina finansiranja Univerziteta odbrane sa stanovišta strategijskog upravljanja, *Vojno delo*, 3, 223-241.
 4. Žugić, R. (2008). *Vodič kroz budžet*. Vojnoizdavački zavod, Beograd.
 5. Knežević, M., Nikolić, S. i Neševski, A. (2021). Kontrola budžeta u funkciji civilne demokratske kontrole vojske u Republici Srbiji. *Vojno delo*, 3, 103-120.
 6. Knežević, M. (2022). Izdaci i rashodi za potrebe odbrane Republike Srbije sa posebnim osvrtom na vreme pandemije COVID-19, *Vojno delo*, 2, 95-112.
 7. Kvrgić, G. (2008). *Osnovi finansijske statistike*. Visoka poslovna škola strukovnih studija, Čačak.
 8. Milačić, LJ. i Marić, D. (2012). Economic distinctive features of military-security operations as influential factors in strategic management of traditional state institutions. *Ekonomski pogledi*, 2, 16-27.
 9. Neševski, A. (2015). *Finansiranje rashoda odbrane – model finansiranja Univerziteta odbrane*. Ekonomski fakultet, Kosovska Mitrovica: 72-97.
 10. Nugroho, D. A., & Purwanti, E. Y. (2021). Impact of Military Expenditure on Economic Growth: Encouraging or Constraining? *Journal of Economics and Policy*, 14(1), 9-20.
 11. Stojilkov, V. i B. Ivanova. (2017). Finansiranje Ministarstva odbrane i Vojske Srbije sopstvenim prihodima. *Oditor*, 4 (3), 119-131.
 12. Topal, H. M., Unver, M. & Turedi, S. (2020). The Military Expenditures and Economic Growth Nexus: Panel Bootstrap Granger Causality Evidence from NATO Countries. *Panoeconomicus*, 69 (4), 555-578.
 13. Zakon o budžetskom sistemu ("Službeni glasnik RS", br. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 – ispr., 108/2013, 142/2014, 68/2015 – dr. zakon, 106/2015, 99/2016, 113/2017, 95/2018, 31/2019, 72/2019, 149/2020 i 118/2021).

14. Zakon o budžetu Republike Srbije za 2020. godinu ("Službeni glasnik RS", br. 84/2019, 24/2020, 62/2020, 65/2020 i 135/2020).
15. Obućinski, D., Brkić, I., Mitrić, V., (2022). Uticaj korupcije u javnom sektoru na mikroekonomske subjekte u zemljama u razvoju, *Ekonomija - teorija i praksa*, 15(4), 79-93.
16. Odluka o ovlašćenjima za nabavku pokretnih stvari, radova i usluga i raspolaganje pokretnim stvarima u Ministarstvu odbrane i Vojski Srbije ("Službeni vojni list", broj 22/19, 35/20, 34/21 i 7/22).
17. Pravilnik o finansijskom poslovanju u Ministarstvu odbrane i Vojski Srbije, ("Službeni vojni list", br. 17/11, 3/13, 12/14, 9/17, 41/20 i 32/22).
18. Rešenje o finansiranju ministarstva odbrane Republike Srbije za 2016, 2017, 2018, 2019. i 2020. godinu.
19. Statut Univerziteta odbrane, ("Službeni vojni list", br.22/20).

THE SIGNIFICANCE OF SELF-FINANCING FOR THE DEVELOPMENT OF THE UNIVERSITY OF DEFENSE OPERATING CAPACITIES

Aleksandar Neševski

Dragana Milenković

Milena Knežević

Abstract: *The operation of the University of Defense largely depends on the funds determined by the budget of the Republic of Serbia. For its successful functioning, it is necessary to provide regularity and timeliness of its financing as a budget user. Besides the budget, as its basic source of financing, the University of Defense has to rely on different funds and other sources of financing. Funds from other sources, although much lower compared to the state budget funds, are extremely important for certain expenses. The subject of this paper is to analyze the possibility of financing the University of Defense with its own incomes, as an additional source of funding. The limiting factor is the fact that all realized incomes of the University cannot be used to finance its*

operations, but only part of income incurred from education and scientific research. The normative regulation of this field in the defense system is not favorable for the University of Defense. Compared to other universities in the Republic of Serbia and the region, the University of Defense does not have a sufficient level of autonomy in bringing decisions related to the allocation of its own financial resources. In the following period, the University of Defense needs to take appropriate steps to increase its own revenues and thereby partially overcome the problem of insufficient budget funds. Another important task for the University of Defense is to initiate a procedure for additional normative regulations aimed at using its own revenues.

Key words: *own revenues / financing / outcomes / budget / University of Defense.*